

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT TITKÁRSÁGA

LMBT EMBEREK JOGAIÉRT FELELŐS TEMATIKUS MUNKACSOPORT

IKT. SZÁM: VII/46/5/2017
MELLÉKLET: JELENLÉTI ÍV

EMLÉKEZTETŐ
2017. JÚNIUS 30. 10.00

Helyszín: 1055 Budapest, Kossuth tér 4. 439/a.

Időpont: 2017. június 30. 10.00

Tárgy: Az LMBT Emberek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport ülése

Jelen vannak: a mellékelt jelenléti ív szerint

Dr. Völner Pál parlamenti államtitkár, a Tematikus Munkacsoport elnöke köszöntötte a megjelenteket. Elmondta, hogy a legutóbbi ülésen megtárgyalásra kerültek a Tematikus Munkacsoport feladatkörét érintő UPR ajánlások, illetve az ásothalmi rendelet. Elmondta, hogy a rendelet elfogadhatatlan és az ügy azóta meg is oldódott. Az ülésen elhangzott egy ígéret, hogy a következő ülésen ismét napirendre vesszük a UPR felülvizsgálat során kapott ajánlások végrehajtásának témáját. Felkérte **dr. Beneda Attila** család- és népesedéspolitikai helyettes államtitkár urat az első napirendi pont ismertetésére.

1. A Tematikus Munkacsoport feladatkörébe tartozó UPR ajánlások végrehajtásának áttekintése

Dr. Beneda Attila hangsúlyozta, hogy a kormányzati családpolitika az Alaptörvénynek megfelelő megkülönböztetés mentes attitűdből indul ki. Ennek megfelelően az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben (a továbbiakban: Ebktv.) is részletesen rendelkezik a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról és az esélyegyenlőség megvalósulásáról. Tájékoztatta a résztvevőket, hogy a Kormány elfogadta a 128.78. számú (védje a marginalizált, valamint az intolerancia, xenofóbia és a hátrányos megkülönböztetés egyéb formái következtében leginkább sérülékeny csoportokat) UPR ajánlást. Több ajánlást részben fogadott el Magyarország. A 128.126. számú ajánlás (Módosítsa a családok védelmével kapcsolatos jogszabályt¹ annak érdekében, hogy kibővítsé a család fogalmát) tekintetében elmondta **Dr. Beneda Attila**, hogy a kormányzati álláspont változatlan ebben a kérdésben, nincs szándék a jogszabály módosítására. Kiemelte továbbá,

¹ 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről

hogy a Rainbow Europe által készített térkép szerint Magyarország a közép-európai országok között jó helyet foglal el az LGBT jogok érvényesítése tekintetében.

Dombos Tamás a Háttér Társaság képviselőjében jelezte, hogy készítettek egy háttéranyagot a UPR ajánlások végrehajtására vonatkozóan, amelyet ki is osztott az ülés résztvevőinek. Az összes ajánlás közül 23 olyan ajánlást azonosítottak, amely valamilyen vonatkozásban az LGBT emberek emberi jogait érinti. Ezek egy része nevesítve is a szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatban, másik része az emberi jogi intézményrendszer általános működésére vonatkozóan, harmadik része a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatban, és végül a negyedik része pedig a diszkrimináció elleni küzdelemmel kapcsolatban fogalmazott meg javaslatokat. Ezt a 23 ajánlást – amelyek tartalmazznak ismétléseket, valamint az egyes ajánlási pontok több javaslatot is megfogalmazznak – strukturális értelmezéssel felbontották 12 témára. Ezekben a témákban végignézték, hogy melyek azok a konkrét lépések, amelyek az ajánlásokból következnek. Javasolta, hogy a munkacsoportülésein szülessen megállapodás arra vonatkozóan, hogy milyen munkamódszerrel történik az után követése az ajánlások megvalósulásának. **Dombos Tamás** jelezte, hogy a teljes anyagot nem ismerteti, azonban néhány példát említene, amelyek ezekre a konkrét lépésekre vonatkoznak, illetve felsorolta a 12 témát, amely szerepel a kiosztott dokumentumban.

1. Szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló megkülönböztetés elleni átfogó stratégia és cselekvési terv elfogadása (128.23; 128.118; 128.119; 128.120; 128.122)

Az erre a témára vonatkozó ajánlásokat részben fogadta el a Magyar Kormány. A részben elfogadás tekintetében további tájékoztatást kérnek a kormányzat részéről, mert álláspontjuk szerint egy konkrét ajánlásról van szó, amelynek részbeni elfogadása értelmezhetetlen. Ez az ajánlás nemcsak a UPR keretében jelent meg, hanem az Európa Tanács Rasszizmus és Intolerancia Elleni Bizottsága (ECRI) is javaslatot tett egy ilyen átfogó stratégia megalkotására. Az LGBT Szövetség és a Háttér Társaság is évek óta ezt szorgalmazza, örömmel fogadták, hogy öt tagállam is megfogalmazott erre vonatkozó ajánlást.

2. Emberi jogi indikátorrendszer kidolgozása és működtetése (128.30)

Dombos Tamás hangsúlyozta, hogy ma Magyarországon nincs olyan indikátorrendszer, amely részben nemzetközi, részben időbeli összehasonlítással lehetővé tenné azt, hogy a magyarországi emberi jogi helyzetet a különböző társadalmi csoportok vonatkozásában monitorozni lehessen. Nagy szakirodalom áll rendelkezésre abban a tekintetben, hogy hogyan lehet egy ilyen rendszer felállítani, adatokkal felolteni és karbantartani. Ebben az esetben az ENSZ Emberi Jogi Főbiztossága által kidolgozott *Human Rights Indicators: A Guide to Measurement and Implementation (HR/PUB/12/5)* című dokumentum iránymutatásának megfelelő rendszer kidolgozását javasolta az egyik tagállam, amit Magyarország el is fogadott. A kiosztott dokumentumban megfogalmaztak javaslatokat arra vonatkozóan, hogy ezt hogyan kellene végrehajtani. Elsősorban a KSH által működtetett, bizonyos rendszeresen felvett adatok tekintetében (pl. munkaügyi statisztikák, egészségügyi statisztikák) hogyan lehetne a védett tulajdonság szerinti szétválasztást lehetővé tenni. Például legyen KSH adat arra vonatkozóan, hogy az LGBT emberek munkaerő-piaci vagy egészségügyi helyzete hogyan alakul.

3. Gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés megerősítése, jogszabályok hatékony végrehajtása (128.103, 128.105, 128.106, 128.108, 128.111)

Ez a téma több alkalommal, több különböző fórumon is egyeztetésre került. **Dombos Tamás** felhívta a jelenlévők figyelmét a Háttér Társaság, a Magyar Helsinki Bizottság és a Nemzeti Etnikai és Kisebbségi Jogvédő Iroda által 2013-ban készített dokumentumra, amely 73 javaslatot fogalmaz meg ebben a témában. A gyűlölet-bűncselekmények áldozatai nem jutnak megfelelő jogi védelemhez, részben nem is jelentik az ilyen támadásokat, mert nem bíznak a hatóságokban, ha pedig jelentik, akkor rossz minőségű közszolgáltatásokat kapnak, elutasítással, diszkriminációval, alulminősítéssel, figyelmen kívül hagyással találkoznak. Erre a válasz valamilyen átfogó közpolitikai dokumentum elfogadása, valamint az emberkereskedelemmel kapcsolatos koordinációs mechanizmushoz hasonló, az érintett kormányzati szervek és a civil szervezetek részvételével működő rendszer létrehozása lenne a Háttér Társaság álláspontja szerint.

4. Gyűlöletbeszéd elleni fellépés megerősítése, jogszabályok hatékony végrehajtása (128.101, 128.105, 128.106, 128.111)

Dombos Tamás hangsúlyozta, hogy Magyarországon a gyűlöletbeszédre vonatkozó jogi szabályozás létezik, azonban a gyakorlatban ez nem működik. Az ENYÜBS statisztikák alapján 2009-2016 között 295 esetben indítottak eljárást a nyomozóhatóságok közösség elleni uszítás miatt, amelyből 46 esetben állapították meg a bűncselekmény elkövetését, de vádemelésre csak 13 esetben került sor. Az Alaptörvény negyedik módosítása teljesen új alapokra helyezte a gyűlöletbeszéd szabályozását, de a nyomozóhatóságok az 1990-es évek, a 2000-es évek elejének elavult és alapvetően megváltozott alkotmányjogi környezetben kialakult mércéit használják. Az Alaptörvény módosításának szándéka támogatható, de a kívánt hatást nem érte el. Szintén nem érte el a hatását a Polgári Törvénykönyv módosítása sem, mert gyakorlatilag nincsenek a közösségek által indított perek Magyarországon. Ennek oka, hogy a gyűlöletbeszéd elkövetőit nagyon nehéz beazonosítani, legtöbbször az online környezetben kerül erre sor, ami miatt nyomozásra lenne szükség, de egy polgári eljárás ezt nem teszi lehetővé. Ebben a témában részben jogalkotási, részben gyakorlati javaslatokat fogalmazott meg a Háttér Társaság és az LMBT Szövetség.

5. Gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó nyomozati protokoll elfogadása (128.107)

Dombos Tamás jelezte, hogy egy ilyen protokoll elfogadását évek óta szorgalmazza a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport, ezért örömmel fogadták, hogy a Kormány elfogadta ezt az ajánlást. Reményét fejezte ki, hogy a jelenlegi UPR ciklusban elfogadásra kerül egy ORFK utasítás, vagy legalább egy módszertani útmutató egy ilyen nyomozati protokoll kialakítására vonatkozóan.

6. Gyűlölet-bűncselekmények elleni szakvonal megerősítése (128.77)

A gyűlölet-bűncselekmények elleni szakvonal létrehozása egy előremutató lépés volt, de problémák vannak ennek működésével kapcsolatban. Ennek tekintetében olyan javaslatokat tettek, amelyek ezeket a működési anomáliákat próbálják kezelni, részben képzésekkel, részben strukturális átalakításokkal. **Dombos Tamás** kiemelte, hogy az Európai Unió jelentős forrásokat szán arra, hogy a gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépést megerősítse. Jelenleg is van egy olyan nyitott pályázat, amelyre a tagállamok bűnüldöző szervei jelentkezhetnek november 7-ig. A képzési tevékenységeket, a szervezetfejlesztést ezekből a pályázatokból lehetne finanszírozni. A Háttér Társaság hónapok óta tárgyal a rendőrséggel és a BM-el, hogy ezen a pályázaton a vonatkozó állami szervek induljanak, azonban még nem értek el sikereket ebben a tekintetben. Tapasztalatuk szerint nincs motiváció arra, hogy ezeken a pályázatokon

induljanak, mert csak a bürokrácia és nehézség van vele. Ez **Dombos Tamás** véleménye szerint igaz, azonban ebben az esetben nem lehet arra hivatkozni, hogy nincsenek források ezekre a szervezetfejlesztésekre. Bízunk benne, ha a kormányzat megfelelő üzeneteket küld a rendőrség irányába, akkor sikerül ezen a pályázaton elindulni.

7. Gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos képzések az állampolgárokkal közvetlenül kapcsolatba kerülő rendőrök részére (128.77)

Ebben a témában az jelenti a nehézséget, hogy nem néhány főt kellene felkészíteni, hanem egy nagyon nagy létszámú csoportot, a rendőrségen belül, a járőri és a panasz felvevői állományt. Ki kell dolgozni olyan képzéseket, amelyek nagyszámú rendőr képzésére is alkalmasak, mint pl. e-learning képzések, képzők képzése rendszerének kialakítása.

8. Gyűlölet-bűncselekmény áldozatok joghoz való hozzáféréseinek javítása (128.107, 128.110)

Dombos Tamás ebben a témában kiemelte az aluljelentettség, a látencia kezelésének kérdéskörét, a rendőrség és más hatóságok áldozat-központúbbá tételét. Ennek tekintetében részben kampányokra, részben jogszabály-módosításokra vonatkozó javaslatokat fogalmaztak meg. Elsősorban a jogi segítségnyújtásra vonatkozó jogszabályok olyan irányú módosítását javasolják, amely a gyűlölet-bűncselekmények áldozatait nagyobb arányban juttatná állam által finanszírozott jogi segítséghez.

9. Diszkrimináció elleni védelem megerősítése, a jogszabályok hatékony végrehajtása (128.78, 128.72) és

10. Diszkrimináció elleni tudatosságnövelő kampányok (128.48.)

Ahogy Helyettes Államtitkár Úr is utalt rá, az Ebktv. kifejezetten magas szintű védelmet biztosít a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló diszkrimináció ellen. Ennek ellenére, ha nem is a jogszabály közvetlen és primer alkalmazásával, de azzal, ahogyan a jogalkotó elképzelte az Egyenlő Bánásmód Hatóság szerepét, nem tud a Hatóság ma megfelelően eleget tenni. Az ügyeket kivizsgálja, de proaktív módon a diszkrimináció visszaszorítása érdekében nem lép fel. Nem él azokkal az eszközökkel, pl. közérdekű perindítás, átfogó kutatások és kampányok indítása, amelyekre az Ebktv. lehetőséget ad. A TÁMOP-program véget érése óta nem folytatott ilyen jellegű tevékenységet a Hatóság. A Háttér Társaság és az LMBT Szövetség álláspontja szerint érdemes lenne ezt a proaktív tevékenységét erősíteni a Hatóságnak.

11. Diszkriminációs esetek monitorozása (128.49)

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság statisztikája egy jó példa erre vonatkozóan, mert jó minőségű adatok érhető el az eljárások kimeneteléről, a diszkriminációs típusokról, részben a védett csoportokról. Más szerveknél nem érhető el ilyen adatok. A bírósági statisztikák nem mutatják ki a szexuális irányultságon vagy nemi identitáson alapuló eseteket, de még az általános személyiségi jogi jogsérelemre vonatkozó esetektől sem különítik el ezeket. Éppen ezért javaslatot fogalmaztak meg arra vonatkozóan, hogy a különböző állami szervek hogyan módosítsák a statisztikai vagy ügyviteli rendszerüket, hogy ez a monitorozás a gyakorlatban is megvalósulhasson.

12. Családpolitika újragondolása (128.47)

Dombos Tamás jelezte, hogy ebben a kérdésben is megfogalmazták, hogy álláspontjuk szerint hol szorul korrekcióra a családpolitika, bár legkevésbé ebben a témában számítanak elmozdulásra. Ilyen javaslatok a kirekesztő családfogalom törése az Alaptörvényből, az Alaptörvény kiegészítése a családformák egyenlőségét kimondó rendelkezéssel, a különböző

de jure diszkriminációs helyzetek – örökbefogadással, mesterséges megtermékenyítéssel, más gyermekvállalással kapcsolatos jogszabályok – felülvizsgálata, illetve általános kampányok, útmutatók kidolgozása, amelyek a családjog területén is megszüntetnék az azonos nemű párokat sújtó diszkriminációt.

Dombos Tamás kiosztotta a dokumentumot, amely a javaslataikat tartalmazza és jelezte, hogy elektronikus úton is eljuttatja majd. Javasolta, hogy az Európa Tanácsi ajánlásokkal kapcsolatos munkamódszerrel hasonlóan dolgozzák fel az ajánlásokat. Kérte, hogy az Emberi Jogi Munkacsoport Titkársága az egyes ajánlások kapcsán azonosítsa be, hogy melyik állami szerv, minisztérium vagy főosztály felel az adott ajánlási pontért és a kormányzat adjon részletes véleményt arról, hogy az adott ajánlási pont elfogadható-e és ha nem, akkor milyen indokokkal nem fogadható el. Az indokoknak széles köre lehet, kezdve onnan, hogy alapvető kormányzati szándékkal vagy ideológiai szemponttal nem egyezik. Ezt is akceptálni lehet. Lehessen látni, ha a Kormány alapvető ideológiai okok miatt nem támogat valamit és nem azért, mert alkotmányossági kérdések merülnek fel, vagy úgy érzi, hogy nincs megfelelő kapacitása vagy anyagi erőforrása az ajánlási pont végrehajtásához. Lehessen látni, hogy mi az, amihez az elvi egyetértés legalább megvan, csak a gyakorlati megvalósítása jelent nehézséget. És mik azok a pontok, amelyekkel az elkövetkezendő egy évben – ameddig még ez a Kormány hatalmon van – már nem is érdemes foglalkozni, mert teljes elzárkózás van. Aztán majd meglátjuk, hogy a következő kormányzati ciklusban mi lesz.

Dr. Völner Pál elmondta, hogy azért nem teljes körű az ismertetés, mert az említett 23 pontból a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos ajánlási pontokat szeptemberben az Egyéb Polgári és Politikai Jogokért Felelős Tematikus Munkacsoport veszi napirendre. Megerősítette, hogy az Európa Tanácsi ajánlásokhoz hasonlóan készül egy anyag a UPR jelentéssel kapcsolatosan, amelyet megküld a Titkárság a munkacsoport tagjainak.

Dr. Gregor Katalin az Egyenlő Bánásmód Hatóság képviselőjében Dombos Tamás EBH-val kapcsolatos megjegyzésére reagálva elmondta, hogy részben egyetért vele. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy az Ebktv. 19+1 védett tulajdonságot sorol fel, amelyek közül kettő az LMBT embereket alapvetően érinti: a szexuális irányultság és a nemi identitás. Valóban véget ért a TÁMOP program, de folyamatosan kérnek, és részben kapnak forrást arra, hogy a Hatóság a proaktivitást fenn tudja tartani. Ez valóban fontosabb, mint az események után menni és eseteket kivizsgálni, ami szintén nagyon fontos, de ez egy utólagos dolog, amikor már a diszkrimináció megtörténtéről beszélünk. 2017 januárjában kezdődött médiakampány tükrözi, azt hogy a Hatóság mind a 19 védett tulajdonságot igyekezett hangsúlyozni az Ebktv-ben felsoroltak szerint. A TÁMOP programban zajlott kutatások utókövetése most fejeződött be, most kerül a honlapon nyilvánosságra. Elmondta, hogy elindították az ún. EBH-füzeteket, amelynek három száma elektronikusan már megjelent, köztük van, amelyben példákat hoznak fel az LMBT közösséget érintő diszkriminációs esetekről is. Az idén még kiadnak egy negyedik füzetet is online formában. A jövő évtől tényleges kis füzet formájában is ki fogják adni. Ez is a Hatóság proaktív tevékenységét jelzi. Nehéz a Hatóság helyzete, mert minden védett tulajdonsággal rendelkező csoport által megszólított. Erejükhez képest igyekeznek megfelelni az LMBT közösség által is elvárt proaktivitásnak.

Dombos Tamás megjegyezte, hogy ezek a füzetek nagyon jók, munkahelyi zaklatással kapcsolatos, iskolai zaklatással kapcsolatos füzet is jelent meg, segítik a jogalkalmazást. A hiányosságot abban látja, hogy hogyan jutnak el ezek az érintettekhez, akik számára ez releváns lenne. Ennek van egy jól kidolgozott módszertana, hogy hogyan lehet munkáltatókat vagy iskolákat megszólítani és bevonni. Nem elég egy tájékoztató füzetet összeállítani, azt célba is kell juttatni. A Háttér Társaság a tavalyi év folyamán munkáltatókkal, HR-esekkel és iskolákkal is készített interjúkat, illetve kutatást. Nem ismerik ezeket a tájékoztató anyagokat. Szükség van azokra a szakmai szervezetekre – iskolák esetében a KLIK, a különböző pedagógus szakmai szervezetek, munkáltatók esetében a különböző gazdasági kamarák, a HR szakmai szervezetek –, amelyek közvetíteni tudnák ezeket a tartalmakat az érintettek felé, hogy ne a fióknak gyártsák ezeket a füzeteket. Az a tapasztalata, hogy ezek az anyagok nem érkeztek meg az érintettekhez.

Dr. Völner Pál megjegyezte, hogy a HR-esek megkeresése reprezentatív felmérés lehetett. Megjegyezte, hogy gyakorlati megoldás lehetne, ha a Háttér Társaság a megkeresésekkel együtt terjesztené is ezeket az anyagokat. Megköszönte, hogy akár a negyedik Alaptörvény módosítás, akár az egyéb jogszabályok esetében nem a jogszabályalkotás minőségével vagy tartalmával kapcsolatban merült fel kifogás. Nyilvánvaló, hogy a kormányzatnak a bíróságok működésére, az ott kialakult döntésekre nincsen befolyása. A gyűlöletbeszéd esetében a vélemény szabadság, szólásszabadság kérdésköre éppen liberális oldalról nagyon élesen támadott, hogy bármiféle korlátozásokra kerüljön sor. Ez egy nagyon keskeny mezsgye, hogy hogyan lehet ezt kialakítani. Ha aktuálisak lesznek ezek a kérdések, akkor majd napirendre vesszük ismét. Nem mindig egyszerű és nem csak egyfajta nézetek ütköznek ezekben az ügyekben.

Dombos Tamás megjegyezte, hogy természetesen a gyűlöletbeszéd szabályozásában jogszabályi problémák is vannak. A Ptk. nem teremtette meg a lehetőségét a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló csoportoknak arra, hogy a közösség nevében pereljenek. Ez egy nyilvánvaló hierarchia a csoportok között, a faji, etnikai, vallási, nemzeti csoportoknak van lehetőségük, hogy a Ptk. alapján pereljenek, a szexuális irányultság és nemi identitás szerinti csoportoknak pedig nincs. Ez egy nyilvánvaló jogalkotási hiba vagy jogalkotási szándék. Tehát van a jogszabállyal is probléma. Nyilvánvalóan az, hogy ilyen problémák kerültek be a jogszabályba – akkor erről hosszas vita folyt ebben a Munkacsoportban –, az annak volt köszönhető, hogy szokás szerint az utolsó pillanatban valakinek eszébe jutott, hogy mégis valamit bele kellene erről a dologról tenni. És bekerült egy utolsó utáni módosításba a Parlamentbe, ahelyett, hogy a jogszabályok normális előkészítésének medrében folynának a dolgok és akkor ilyen problémák nem utólag derülnének ki. Természetesen, ha ez egy kormányzati szándék volt és nem hiba, akkor azon nem segít, ha normális mederben zajlik a jogalkotás. Bízunk benne, hogy nem erről van szó.

Dr. Völner Pál megjegyezte, hogy a jogszabályok általános védelmet biztosítanak és a hatóságok megfelelő eljárása esetén ugyanúgy védelmet nyújtnak. Ha minden egyes bűncselekmény mellé külön jogszabályt vagy külön tényállást akarnánk, akkor alkalmazhatatlanná válna az egész jogszabályi rendszer.

Dombos Tamás hangsúlyozta, hogy a Ptk. lehetőséget biztosít a közösségeknek arra, hogy ne csak a személyükben, hanem a közösségüket érintő támadások kapcsán polgári peres eljárásokat indítsanak. Ez egy létező polgári jogi rendelkezés, amely egy zárt listát tartalmaz a védett csoportokról. Az a kérdés, hogy ott van-e a listában vagy nincs ott a listában.

Dr. Völner Pál elmondta, hogy gyakorlatilag az a kritika is elhangzott, hogy annak ellenére, hogy megvan ez a jogszabály az alkalmazásával kapcsolatban problémák vannak. Olyan jogszabályokat gyártani, amelyeket a jogalkalmazók nem tudnak végigvinni, a szemléletükből eredően nem ítélnék alkalmazhatónak, csak az általános védelmek alapján. Véleménye szerint alapvetően azzal van a probléma, hogy ha minden esetet külön akarunk nevesíteni, azt úgysem fogják a jogalkalmazók átvenni. Minden fajta módosításnál a bíróságok is úgy vélik, hogy ők a bírói mérlegelés keretében jól tudják alkalmazni az általános törvényi kereteket.

Dombos Tamás megkérdezte, hogy egy zárt lista esetében általános rendelkezésről nem lehet beszélni. Nem lesz perképes egy szervezet, aki ismeri ezt a jogszabályt. Nem arról van szó, hogy van egy általános pereskedési lehetőség, amelyben példálózó jelleggel fel vannak sorolva csoportok. Egy zárt listáról van szó, amely lehetőséget nem adta meg a jogalkotó a szexuális és nemi kisebbségeknek.

2. A Háttér Társaság kutatása a gyermeket nevelő azonos nemű párok helyzetéről²

Dombos Tamás elmondta, hogy mivel a kutatás szövege a Munkacsoport tagjainak kiküldésre került, csak néhány dolgot vetne fel a kutatásból. A szivárványcsaládok, azaz gyermeket nevelő azonos nemű párok helyzetéről készült a kutatás, melynek különböző vetületei, módszerei voltak. Áttekintették a jogi helyzetet, 20 mélyinterjút készítettek gyermeket nevelő vagy a gyermekvállalást tervező párokkal, 10 mélyinterjút készítettek iskolákban, óvodákban és bölcsődében dolgozó pedagógusokkal, egy online kérdőív volt az LMBTQI közösség tagjai részére, illetve egy reprezentatív közvélemény-kutatást rendeltek meg a magyar társadalomban az azonos nemű párok gyermekvállalásával kapcsolatos különböző véleményeknek az átvizsgálására.

Dombos Tamás a jogi helyzet áttekintése kapcsán elmondta, hogy a jogszabályok tabuként kezelik az azonos nemű párok gyermekvállalását, illetve gyermeknevelését. Ez többféle módon is megjelenik. Ma Magyarországon számos olyan lehetőség van, amely rendelkezésre áll az azonos nemű párok számára, hogy legalisan, a törvényeket nem megkerülve szülővé váljanak. A leggyakoribb ilyen példa, ha egy korábbi párkapcsolatból származó gyermeket később egy azonos nemű pár nevel. Ilyen az, hogy egyéni örökbefogadásra van lehetőség, tehát nem egyedülálló, hanem egyének általi örökbefogadásról beszélünk. Tehát ma Magyarországon adott esetben élettársi vagy bejegyzett élettársi kapcsolatban élő személy is fogadhat örökbe azonos nemű párként egyénileg. A pár egyik tagja lesz a gyermeknek az örökbefogadó szülője. Vannak problémák az egyéni örökbefogadási eljárással. Az ombudsman most éppen egy vizsgálatot folytat egy ilyen örökbefogadási ügy kapcsán. A

² A kutatás elérhető a <http://csalad.hatter.hu/> oldalon.

lehetőség elvileg megvan, tudnak több olyan esetről, ahol ilyen módszerrel örökbefogadásra került sor ma Magyarországon. Ott van a mesterséges megtermékenyítés lehetősége az egyedülálló nőknek, akik nem párkapcsolatban élnek. Nyilván semmi sem akadályozza meg, hogy a gyermek vállalása után ők párt találjanak maguknak és utána a párjukkal együtt nevelhessék ezt a gyermeket. Rendelkezésre áll, a Nyugat-Európában leggyakoribb gyermekvállalási módszer, az ún. társszülőség, amikor egy meleg és egy leszbikus pár vagy személy közösen, nem mint pár, hanem mint társszülő vállalnak gyereket. Ezek a gyermekvállalási módszerek legálisak és élnek is ezzel az azonos nemű párok. A problémák azoknál a jogi szabályoknál kezdődnek, amelyek kifejezetten diszkriminációt valósítanak meg az azonos nemű párokkal szemben. Ilyen például a házastársak preferálása az örökbefogadási eljárás során, a Ptk-ban erre vonatkozóan szerepel egy rendelkezés. Ezt a rendelkezés – mindenki tudja – alkalmazhatatlan a gyakorlatban. Mit jelent az, hogy a házastársakat kell preferálni? Hány hónapig, hány évig kell a gyermeknek a gyermekvédelmi rendszerben sínylődni, amíg végül kimondják, hogy ő már házastársaknak nem kellett, akkor jöhetnek a másodrendű örökbefogadók. Ez egy rossz szabály, a gyermek érdekeit nem szolgálja. Javasolta a szabály eltörlését. Megjegyezte, hogy erre volt javaslat a Ptk. módosítás során is, de valamiért mégis visszakerült. A mesterséges megtermékenyítés szabályozása is diszkriminatív, mert egyedülálló nőknek lehetővé teszi, de leszbikus párkapcsolatban élő nőknek nem teszi lehetővé. Ez a strasbourgi standardok szerint már mindenképpen jogellenes diszkriminációnak minősül, hiszen a különmemű élettársaknak van lehetőségük, az azonos nemű élettársaknak nincs lehetőségük. Tehát egy intézményen belüli szexuális irányultságon alapuló általános megkülönböztetésről van szó. Ez a Karner-alapelv alapján Strasbourgban egész biztos nem maradna meg. A bejegyzett élettársi kapcsolatban a házasságra vonatkozó szabályok alkalmazása alóli kivételek, amelyek a közös gyermekké váló fogadásra, a mesterséges megtermékenyítésre és az apasági vélelemre vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársak esetében nem engedik alkalmazni. Ebből következően egy gyermeknek két azonos nemű szülője a jog szerint ma Magyarországon nem lehet. Ebből mindenféle bonyodalmak következnek, akár az öröklés, akár a párkapcsolat megromlása esetén a tartás, és más kérdésekben is. Vannak olyan jogszabályok, amelyek ugyan nem közvetlen módon diszkriminatívak, de olyan általános szabályok, amelyek mégis megnehezítik azokat a gyakorlatokat, amelyekkel egyébként az azonos nemű párok élnének, hogyha olyan lehetőségük lenne és a jog nem tiltaná. Ilyen például a házi mesterséges megtermékenyítés tilalma, ez a Btk. emberi test tiltott felhasználása bűncselekménybe ütközik. Tehát ha az a bizonyos hímvarsejt nem természetes úton jut be, hanem mesterséges megtermékenyítés révén és ezt nem egészségügyi intézményben végzik, akkor az érintettek bűncselekményt valósítanak meg. Ennek a társadalomra való veszélyessége enyhén szólva is kérdéses. Szintén problémát jelent a nem anonim spermadonáció tilalma. Más országokban teljesen bevett gyakorlat, hogy két egyébként nem párt alkotó személy együtt vállalja ezt a gyermeket. Nem szeretnének szexuális életet élni, viszont közösen szeretnének gyermeket. Ilyen esetben igénybe vehetik az egészségügyi ellátórendszer támogatását és szülővé válhatnak mindketten. Ez egy gyakori igény Magyarországon az azonos nemű párok részéről, de ezt az Eütv. nem teszi lehetővé. A nem anonim spermadonációt csak élettársak vagy házastársak között teszi lehetővé. Ilyen a dajkaterhesség és a bérnyaság tilalma, amelyre vonatkozóan nagyon komoly etikai és jogi kérdések merülnek fel. Megemlítette, hogy ez is egy kérdés, ami

legalábbis társadalmi vitát igényel és nem az azonos nemű párok vonatkozásában, hanem általában ennek a szabályozása ma Magyarországon meglehetősen restriktív.

Dombos Tamás az online kérdőívvel kapcsolatosan elmondta, hogy 2727 kezdték el a kérdőívet kitölteni és végül 1249 válaszadó az, aki leszbikus, meleg, biszexuális, queer, illetve egyéb szexuális irányultságot írt be magáról és közülük 955-en fejezték be a kérdőívet. Ez nem egy reprezentatív kutatás, a szigorú reprezentativitási követelményeknek nem felel meg, de olyan módszerrel történt, amely a vonatkozó tudományos szakirodalomban az ilyen jellegű, tehát reprezentativitást nem, reprezentatív kutatással nem kutatható, hiszen rejtett és ismeretlen célpopulációval rendelkező csoportok kutatására bevett közösségi minta alkalmazásával történt. Az 1249 válaszadóból 142 gyermeket nevelő szülő, összesen 214 gyermekével kapcsolatos tapasztalatát gyűjtötték össze. A minta összetételére vonatkozóan a nők, a fiatalok, a budapestiek és a magasabban képzettek ebben a mintában felülreprezentálva voltak. Ennek oka nagy valószínűséggel a mintavétel módszeréből adódott, de más tartalmi különbségek is lehetnek e mögött. A kutatás tapasztalata az volt, hogy a résztvevők 13%-a már szülő vagy társszülő, illetve az volt a múltban, további 9%-uk már konkrét lépéseket tett annak érdekében, hogy szülővé váljon, elindított egy örökbefogadási eljárást, beiratkozott a tanfolyamra vagy részt vett már olyan előkészítő kezeléseken, hormonkezeléseken, amelyek egy sikeres mesterséges megtermékenyítéshez szükségesek. A 26 éven felüliek 24%-a nyilatkozott úgy, hogy gyermeket nevel. Már minden negyedik azonos nemű párról szó van. A kutatás módszertani alaposságát mutatja, hogy ez pont ugyanaz az arány, amit a KSH a népszámlálási adatokból az azonos nemű párok gyermeknevelésére vonatkozóan előállított, tehát egyáltalán nem kuriózum az ma Magyarországon, hogy azonos nemű pár gyereket nevel. Minden negyedik azonos nemű pár LMBT ember ma Magyarországon gyermeket nevel. Ez az a társadalmi valóság, amelyben a korábban említett jogszabályok működnek. A gyermekvállalás módszerére vonatkozóan elmondta, hogy jelenleg a legtöbb ilyen gyermek korábbi heteroszexuális párkapcsolatból származik, kisebbségben vannak azok, akiket örökbe fogadtak, mesterséges megtermékenyítéssel vagy más módszerrel születtek. Hangsúlyozta, hogy egy hasonló kutatás volt 2010-ben, akkor még 82% volt azoknak az aránya, akik heteroszexuális párkapcsolatból származott gyermeket neveltek. Jelentősen megnőtt azoknak a pároknak a száma, akik már tudatosan azonos nemű párként vállaltak gyermeket.

Dombos Tamás bemutatta, hogy a különböző intézmények, amelyekkel ezek az emberek kapcsolatba kerülnek, hogyan reagáltak ezekre az azonos nemű szülőkből, illetve gyermekekből álló családokra. Egyrészt a legtöbb állami szerv felé nem vállalták a szülők, hogy azonos nemű párjukkal nevelik a gyermeket. Nagyon komoly erőfeszítés a párok, a családok részéről, hogy elrejtésük ezt valamiért. Tartanak attól, hogy ezek az állami szervek nem megfelelően fognak reagálni arra az élethelyzetre, amelyben ők élnek. Például a gyermekek után adókedvezményeket lehetne igénybe venni, de 78%-uk nem volt hajlandó ezeket a kedvezményeket igénybe venni, mert még az adóhatóság elé sem merte azt felvállalni, hogy ő azonos nemű párként neveli ezt a gyermeket. Jó eredménye a kutatásnak, hogy viszonylag kevés kifejezetten diszkriminatív megnyilvánulás volt, leginkább az iskolákra és a munkahelyekre jellemző, de ott is csak néhány százalék esetében. Ez egyrészt jó, mert ezek szerint nem történik olyan nagy mennyiségben diszkrimináció, másrészt abból adódik, hogy elég jól fel tudják a párok mérni azt, hogy egy adott környezetben milyen lesz a reakció. Ha rossz reakcióra számítanak, akkor nem merik felvállalni azt, hogy a gyermeket

azonos nemű párként nevelik. Ilyen értelemben a biztonsági stratégiának a gyakorlatban való működését lehet megfigyelni. Az LGBT emberek körében elég nagy a nyitottság a gyermekvállalásra. 62% nyilatkozott úgy, hogy a jövőben tervez gyermeket vállalni, ami azt jelenti, hogy több tízezer ember van ma Magyarországon, aki azonos nemű párként szívesen vállalna gyermeket. Ha az a kormányzati cél, hogy a gyermekszám növekedjen, akkor látható, hogy itt egy komoly kihasználatlan erőforrás van. Álláspontjuk szerint nem kellene többmilliárd forintot CSOK-ra és egyéb családtámogatásra költeni, hanem a jogszabályokban lehetővé kellene tenni ezeknek a pároknak, hogy a gyermekvállalási módokkal éljenek, illetve ne kelljen attól tartaniuk, hogy hátrányok érijék a gyermeket a különböző állami szervek és jogszabályok oldaláról. Ha jogszabályok megváltoznának, az hatással lenne olyanokra is, akik ma még nem gondolkoznak a gyermekvállaláson, hiszen megváltozna az a keret, amiben ők az életükről gondolkodnak.

Kiemelte továbbá **Dombos Tamás**, hogy kifejezetten rákérdeztek arra, hogy az ún. nehezen örökbe adható gyermekek esetében mekkora az örökbefogadási hajlandóság. Jól ismert a kutatásokból és a gyermekvédelmi rendszer tapasztalataiból, hogy kik azok a gyermekek, akiket nehezen lehet örökbe adni, leginkább az idősebb, a roma és a fogyatékossgal élő gyermekek. Az idősebb gyermekek estén kifejezetten nagyarányú a nyitottság az örökbefogadásra. Ma Magyarországon egy ötéves gyermeket szinte lehetetlen örökbe adni, ehhez képest az azonos nemű párok 79%-a szívesen örökbe fogadna egy öt év feletti gyermeket. A roma gyermekek esetében egy kicsit javuló tendencia van Magyarországon, de bizonyára örömmel fogadnák a gyermekvédelmi szakemberek, ha lenne még egy olyan demográfiai szegmens, amely esetében 60% fölötti az örökbefogadási hajlandóság. Ebből látható, hogy az azonos nemű párokra egy olyan erőforrásként kellene tekinteni, amely esetében a nehezen örökbe adható gyermekek is családi háttérhez juthatnának. Ez az érv volt az, ami több országban abba az irányba vitte az örökbefogadásért felelős állami szerveket, hogy nyissanak az azonos nemű párok örökbefogadása felé.

Jelezte **Dombos Tamás**, hogy megkérdezték az embereket a különböző szakpolitikai javaslatokkal kapcsolatos véleményükről is. Az örökbefogadás 97%-os támogatottságot kapott, a párkapcsolatban élő leszbikusok számára a mesterséges megtermékenyítésben való részvétel szintén 97%-os támogatást kapott. A béranyaság kapcsán észlelhető bizonytalanság ezen a ponton is megjelent, ennek a támogatottsága jóval alacsonyabb az LGBT közösségben, de még mindig 82 %. A kettőnél több szülő jogainak elismerése, amit viszonylag kevesen támogattak. Viszont ha azt nézzük meg, hogy azok közül, akik ma már gyermeket nevelnek, hányan támogatnák ezt, akkor az arány 85%. Amennyiben egy fennálló konkrét élethelyzet szempontjából nézzük meg, amikor valódi dilemmaként merül fel, hogy a gyermek helyzete hogyan alakul, akkor a kettőnél több szülő között a szülői felügyelet megosztásának is jóval nagyobb a támogatottsága.

A reprezentatív közvélemény-kutatás kimutatta, hogy a magyar társadalomban nincsenek többségben azok ma, akik az azonos nemű párok gyermekvállalását támogatják, viszont nem is vagyunk olyan messze ettől a többségtől. A partner gyermekének örökbefogadásának támogatottsága 44%. Hasonló módon a leszbikus párok mesterséges megtermékenyítésben való részvételét is 40% támogatja. Ezek kifejezetten előremutató adatok. Amikor ezeket az adatokat különböző képzések során ismertették, akkor a résztvevők döbbenet fogadták az

eredményeket, mert nem gondolták, hogy mennyivel elfogadóbb a magyar társadalom, mint az a jelenlegi politikai vezetés, a meghatározó közéleti szereplők elképzeléseiből látszik.

Dr. Beneda Attila elmondta, hogy a regisztrált élettársi kapcsolatban sem az örökbefogadás, sem a mesterséges megtermékenyítés esetén párok nem szerepelhetnek, egyénként vehetik ezt igénybe. Ezt tekinthetjük akár jogszabályi hiányosságnak, akár a gyakorlati alkalmazás hiányosságának. A kérdést felteszik, de tudomása szerint a gyakorlatban ennek jelenleg semmiféle ellenőrzése nincs.

Dombos Tamás jelezte, hogy nem ugyanazok a rendelkezések vonatkoznak a mesterséges megtermékenyítésre, mint az örökbefogadásra. A mesterséges megtermékenyítés esetén kifejezetten ki vannak zárva a jogszabály szerint az azonos nemű párok kapcsolatban élő nők. A jogszabályok szerint egy azonos nemű párok kapcsolatban élő nő nem vehet részt mesterséges megtermékenyítésben. Ha mégis részt vesz, ezt csak a jogszabályok megkerülésével teheti. Az örökbefogadás esetén a jogszabályok két típusú örökbefogadást különböztetnek meg. Az egyéni örökbefogadás családi állapottól függetlenül bárki számára rendelkezésre áll. A közös gyermeké fogadás, amikor egy pár együttesen fogad egy gyermeket örökbe vagy egymás után fogadnak egy gyermeket örökbe, vagy a pár egyik tagja a másik vérszerinti gyermekét fogadja örökbe. A közös gyermeké fogadás valóban nem érhető el a bejegyzett élettársaknak, de az egyéni örökbefogadás bejegyzett élettársaknak is elérhető, ennek semmilyen jogszabályi akadály nincs. A gyakorlatban is ez történik, a környezettanulmányra kimennek, a pszichológushoz elmennek, mindkét szülővel interjút készítenek, mindkét szülőnek kötelező részt venni az örökbefogadási felkészítésen, kötelező hozzájárulni a másik szülőnek is az örökbefogadáshoz. Tehát ilyen értelemben a bejegyzett élettársak és az élettársak örökbefogadása nem eltagadással, hanem teljesen nyilvánosan és felvállaltan történik.

Dr. Beneda Attila megjegyezte, hogy a **Dombos Tamás** által elmondottakra utalt ő is, pontosan így zajlik. A házi megtermékenyítés tilalmával kapcsolatban elmondta, hogy ennek komoly bioetikai háttere van. A közelmúltban, nem távoli országban is volt példa a rosszhiszemű alkalmazására. Ezért helyesnek tartja, hogy a házi megtermékenyítés tilalma jogszabályban szerepel. **Dr. Beneda Attila** megjegyezte, hogy többször elhangzott az előadásban a diszkriminatív szó. A családpolitikai jogalkotásban nem tekintik diszkriminatívnak a mostani jogszabályokat, hiszen azt az Alaptörvény szerinti család-meghatározásból eredeztetik. Hangsúlyozta, hogy a jogszabályok nem diszkriminatívak és nem is szánják annak.

Dombos Tamás megjegyezte, hogy lehet tudni, hogy a magyar kormányzat szerint az Alaptörvényben szereplő család-fogalom mit jelent a valóságban. Idézett az IM által összeállított jogszabály értelmezésből, amelyet tudomása szerint senki nem kérdőjelezett meg. *Az Alaptörvényben szereplő családfogalom nem a család jogszabályi meghatározását tartalmazza, hanem az egy jogi norma nélküli kinyilatkoztatás.* Hogy mi diszkrimináció és mi nem diszkrimináció azt nem az dönti el, hogy a magyar Alaptörvényben mi szerepel. Ha emberek csoportja között bizonyos tulajdonságok szerint különbséget teszünk, akkor az

diszkrimináció. Ha ennek a különbségtételnek nincsen olyan érvszerű vagy a szükségesség-arányosságnak megfelelő indoka, amely ezt megalapozná, akkor ez jogszerűtlen diszkrimináció. Véleményük szerint, és nemzetközi emberi jogi alapelvekből és az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatából és a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatából is levezethető, hogy ezek a rendelkezések diszkriminatívak, hiszen szexuális irányultság alapján tesznek emberek, élethelyzetek között különbséget. Ez a hatályos nemzetközi emberi jogi standardok szerint diszkrimináció.

Dr. Völner Pál reagált **Dombos Tamás** szavaira, mely szerint a jelenlegi kormányzat tartja ezeket a normákat, amelyek kialakultak és 2018-ban, ha jön egy kormány, akkor ez másképp lesz. **Dr. Völner Pál** megjegyezte, hogy ez valóban elképzelhető, de az is lehet, hogy rosszabb lenne, ha másik kormány lenne. A jelenlegi jogi szabályozási keretek még a 2009-ben kerültek kialakításra. A diszkriminációnak is van többféle felfogása. Valóban létezik jogi diszkrimináció, de vannak a természet által alkotott diszkriminációk is, amelyeket korlátozás nélkül nem lehet átlépni. Hogy a jog hogyan tudja ezeket a kereteket követni, és éppen hol húzza meg a határokat vagy az átjárhatóságokat, az nem feltétlenül diszkrimináció kérdését jelenti. Ha az egész világot tanulmányozzuk, nem csak Nyugat-Európa progresszív irányzataira hivatkozunk, akkor teljesen más eltérő statisztikát kapunk, mint amiről vitatkozunk. Megjegyezte, hogy a vitákat hasznosnak tartja és kell folytatni őket, de összességében a helyzet nem annyira rossz és nem Magyarországon a legproblémásabb ez a téma az egész világon. Akár Európát tekintve sem állunk rosszul, ebben a kérdésben megerősítette a **Beneda Attila** helyettes államtitkár úr által elmondottakat.

Dombos Tamás megerősítette, hogy nem állunk a világon a legrosszabbul. De véleménye szerint nem az a feladatunk, hogy Ugandához, Nigériához vagy akár Szaúd-Arábiához mérjük magunkat, hanem ahhoz a magyarországi társadalmi helyzethez, társadalmi elfogadottsághoz, ahhoz az európai uniós és Európa tanácsi keretrendszerhez, amelyben vagyunk. Ebben a keretrendszerben az Emberi Jogok Európai Bírósága következetesen és sokszor kimondta, hogy az azonos nemű párok családot alkotnak. Ha egy eset elkerül Strasbourg elé, a magyar Alaptörvény ezzel eltérő rendelkezését Strasbourg el fogja söpörni és irrelevánsá teszi. Annak említése, hogy az előző kormány milyen volt, teljes félreértése annak, hogy egy civil szervezet mit csinál. Teljesen irreleváns, hogy melyik kormánnyal szemben, természetesen ugyanezeket a dolgokat elmondták akkor is.

Dr. Völner Pál megjegyezte, hogy **Dombos Tamás** hozta szóba, hogy a kormányváltás esetét, csak erre reagált, de politikai vitát nem kíván nyitni.

Dombos Tamás megjegyezte, hogy meg lehet vizsgálni a bejegyzett élettársi kapcsolat bevezetésekor keletkezett aktákat, a Háttér Társaság következetesen és mindig amellel szállt síkra, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat esetében semmilyen, a házasságtól eltérő szabályozásnak nem lehet terepe, mert az diszkrimináció. Ezt akkor is, és most is próbálják érvényesíteni. LMBT emberek jogait képviselő civil szervezetként az a feladatuk, hogy ezt az alapelvet érvényesítsék azzal a kormánnyal szemben, amelyik hatalmon van. Utalt rá, hogy a dolgok nagyon gyorsan változnak, 2017. június 27-én Németországban még nem volt azonos

neműek házassága, június 30-án már van. Tehát nagyon gyorsan, nagyon radikális változásokat lehet elérni egy kereszténydemokrata, keresztényszociális vezetésű európai országban is.

Dr. Török Tamás, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala képviselőjében elmondta, hogy sem a jogi, sem a politikai vitába nem szeretne beszélni. Szakmai szempontból kiemelte, hogy üdvözlő a kutatást és a kutatási eredményt. Az ombudsmani hivatal több olyan területtel is foglalkozik, amelyet ez a kutatás érint. A családok helyzetével, a gyermekek helyzetével, a gyermekvédelmi rendszerrel, az egészségüggyel, ez egy rendkívül széles skála. Tanulmányozták a szakmai jelentést, amely rámutat arra, hogy valóban változik a társadalom és ezeket a folyamatokat a Hivatalnak az egyes eljárások és vizsgálatok során figyelembe kell venni. Éppen folyamatban is van egy vizsgálat, de folyamatosan több olyan megkeresés is érkezik, amely azt mutatja, hogy a társadalmi szemlélet és a társadalmi környezet változik. A kérdés az, hogy hogyan lehet ezeket a szakpolitikai irányokba beilleszteni. Ez természetesen a kormányzat feladata, párbeszédben a civilekkel. Hangsúlyozta, hogy ez a kutatás hasznos és fontos, megköszönte a Háttér Társaságnak az elkészítését.

Dr. Beneda Attila hangsúlyozta, hogy a kutatás nagyon érdekes, sok elgondolkodtató kérdést vet fel, de nem reprezentatív. Ha reprezentatívvá tehető, akkor tudnak olyan következtetéseket levonni, amelyek tovább mutatnak.

3. Budapest Pride

Karlik Cintia, a Magyar LGBT Szövetség tagszervezete, a Szivárvány Misszió Alapítvány képviselőjében a Szivárvány Misszió által szervezett Budapest Pride kulturális fesztivál és felvonulás kapcsán elmondta, hogy a kormányzati kommunikációval és a felvonulás biztosításával kapcsolatban vannak kérdéseik, illetve javaslataik.

Dr. Péter Adrián, a Belügyminisztérium Igazgatási Osztályának képviselőjében elmondta, hogy a Budapesti Rendőr-főkapitányság képviselőjével alapvető koncepciót felvezetni nem tudnak. Amennyiben van kérdés a szakértői területet képviselő kolléga válaszol a kérdésekre.

Dr. Völner Pál a kormányzati kommunikációt érintő javaslatokkal kapcsolatosan hangsúlyozta, hogy a kormányzati maga szokta kialakítani az álláspontját, de a javaslatokat meghallgatja.

Karlik Cintia elmondta, hogy egyértelműen látszik az, hogy a kormányzati kommunikáció nagy befolyással van a társadalmi elfogadottságra, illetve az LGBT emberek önfogadására is. Feltűnt az utóbbi években, hogy szemben az ombudsmannal, aki rendszeresen köszöntőt ír a fesztivál megnyitójának alkalmából, amelyet mindig felolvasnak, illetve a felületeiken megjelenítenek, a kormányzat inkább hallgat, illetve elutasító ezzel a rendezvénnyel kapcsolatban a kommunikációját illetően. Az idén a fesztivál 53 programnak ad teret, ez egy nagy jelentőségű és nagy láthatóságú eseménye az LGBT közösségnek. Az előző években angol nyelvű köszöntő megjelent kormányzati felületeken a fesztivállal, illetve a felvonulással

kapcsolatban, valamint egy örömteli hír arról, hogy a felvonulás rendben lezajlott. Magyar felületeken ez hiányzott. Megkérdezte, hogy ennek mi az oka, illetve, hogy lesz-e változás ezzel kapcsolatban a közeljövőben.

Dr. Völner Pál elmondta – talán látszik az elmúlt évek tapasztalatai alapján –, hogy a Kormány tiszteletben tartja ezt a rendezvényt, a megfelelő biztosításról a rendőrség minden esetben gondoskodik. Ugyanakkor a régebbi időszakok tapasztalata, hogy ha túl nagy a hírverés a rendezvény körül, azt egyfajta provokációnak tekintik bizonyos csoportok és abból különböző nehézségek és nem kívánt jelenetek származnak, amelyeket a kormányzat nem kíván elősegíteni. A Pride továbbra is az adott mederben tud működni, de a politikai erőterbe nem kívánják beemelni azzal, hogy esetleg egyes pártok a kormányzat hozzáállását akár egyik, akár másik oldalról a Pride-dal kapcsolatos megnyilvánulások kapcsán kifogásolják, netán provokációnak tekintsek vagy olyan csoportok jelenjenek meg a rendezvényen, akik a zavart akarnak kelteni. Az utóbbi években ez az álláspont sikeres volt, mert nagyobb bonyodalmak és zavarok nélkül tudott lezajlani a rendezvény.

Karlik Cintia nem feltétlenül értett egyet azzal, hogy több kárt okozna a kormányzat részéről a pozitív kommunikáció, mint amennyi hasznot jelentene, de elfogadta a választ. A biztosítással kapcsolatban elmondta, hogy a Pride felvonulás 2008-ig terület lezárás nélkül megtartott rendezvény volt. Abban az évben azonban komoly atrocitások érték és attól fogva hermetikus terület lezárással történik a felvonulás biztosítása. A kezdeti időben ez tükrözte is a rendezők, illetve a résztvevők igényeit, az utóbbi években azonban indokolatlan és aránytalan az a szintű elzárás, amivel a rendezvény biztosítása megtörténik. Az a tapasztalatuk, hogy a résztvevők száma évről évre egyre nő, míg az ellentüntetők száma csökken. Az utóbbi években a résztvevők száma volt, hogy elérte a tízezres nagyságrendet is. 2015-ben nagyon kevés és nem túl erőszakos, inkább nevenséges ellentüntetők, a tavalyi évben pedig egyetlen komolyabb, erőszakos megzavarási kísérlet sem történt a felvonulás kapcsán. Komoly nehézséget jelent a budapesti lakosok és a közlekedni kívánó, a felvonuláson részt nem vevő emberek számára. És közben a gyülekezési jog sem tud teljesen megvalósulni a lezárás miatt, hiszen nem teszi lehetővé egyrészt, hogy a rendezvényen részt vevők gyülekezési jogának szubjektív oldala is érvényesüljön, másrészt, hogy a rendezvényhez bármikor csatlakozni lehessen, vagy bármikor el lehessen hagyni. A Kúriának is az az egyértelmű álláspontja, hogy ezt a gyülekezési jog hatálya alá tartozó rendezvényen biztosítani kell. Tisztában van vele, hogy a spontán zavargások ellen védelmet nyújthat a teljes lezárás, bár 2014-ben azt tapasztalták, hogy nem feltétlenül jelent teljes védelmet. A Hősök terénél, a Városligetben kialakult konfliktusoknál azt látják, hogy a rendőri élő erős biztosítás jelent igazi védelmet. A jól szervezett és előre meg gondolt akcióknál, mint például Polgár Tamás megmozdulásai vagy azok az esetek, amikor kisszámú ellentüntetők a szándékait álcázva bejut a rendezvény területére, ezekre nem kínál még elméleti választ sem a lezárás. Megkérdezte, hogy létezik-e olyan biztosítási módszer, ami megoldást kínálna a fenti problémákra és amennyiben igen, akkor mi az akadály ezek megvalósulásának.

Balogh Ádám őrnagy, a BRFK Biztosítási Osztály vezetője elmondta, hogy az igényüket megkapták, tisztában van azzal, hogy az idén kordon nélkül szeretnék megtartani a Pride-ot.

A rendőrség mindent megtesz annak érdekében, hogy Pride résztvevői szabadon és teljes biztonságban gyakorolhassák gyülekezési jogukat és vizsgálják annak lehetőségét, hogy megoldható-e területzárás, illetve kordon alkalmazása nélkül. A továbbiakban is a társszervek bevonásával vizsgálják az esettel összefüggésbe hozható esetleges fenyegetettséget, veszélyeztetettséget. Ennek teljes ismeretében fogják kialakítani a biztosítás teljes koncepcióját.

Karlik Cintia elmondta, hogy a rendőrséggel a szervezők és a rendezők részéről is nagyon jó együttműködésben garantálják a rendezvény biztonságát évek óta. Jelezték azt az igényüket is, hogy akár más érintett szervekkel is – beleértve a belügyminisztériumot, az Alkotmányvédelmi Hivatalt, a Budapesti Közlekedési Központot – szívesen leülnek beszélni ezekről a kérdésekről, hogyha az segíthet előremozdítani a kérésük teljesülését, illetve megérteni bizonyos szempontokat. Jelezte, hogy ez a felajánlásuk továbbra is fennáll.

Dr. Völner Pál kérte a megértést a rendőrség irányába, hogy ha bármilyen atrocitás vagy probléma van, akkor nem a szervezőket és nem az atrocitást kirobbantókat fogják hibáztatni, hanem azt mondják, hogy a rendőrség felelőssége. Soha nem merül fel ilyen esetben, hogy a biztosítás megfelelősége ne kerülne szóba. Ez egy szakmai kérdés, amit majd kellően tudnak mérlegelni. Nagyon jó, hogy van egyeztetés és az esemény közeledtével az információk is tisztulnak, hogy mi várható, illetve mások mire készülhetnek. Hetekkel előtte eldönteni és nyilvánosságra hozni, hogy milyen lesz a biztosítás, az kockázati tényezőt jelent. Ebben egyetért a biztosítást végzőkkel és megértést kér a szervezők részéről.

Dr. Török Tamás elmondta, hogy az ombudsman 2009-2013 között négy éven keresztül folyamatosan vizsgálta a gyülekezési jog érvényesülését a Pride-ok alkalmával. A 2012-es és 13-as jelentésben egyértelműen megállapította, hogy a rendőrség hatékonyan jár el a rendezvény biztosítása és a résztvevők védelme érdekében. Ezt üdvözölte az ombudsman akkor. És azóta is hasonló folyamatokat látnak. Akkor két dolgot emelt ki a jelentés, az elvonulók biztonságának garantálását, illetve a szubjektív jogok érvényesülését. Idézett az ombudsman akkori jelentéséből: *„Indokolt rámutatni a gyülekezési jog kommunikációs jellegével kapcsolatban arra is, hogy a hermetikus, nagy területet érintő zárás esetén könnyen az a helyzet állhat elő, hogy bár sikerül a demonstráción részt vevők alapjog-gyakorlását hézagmentesen megvédeni, azonban a gyülekezési jog szubjektív oldala csorbát szenvedne. A demonstráció kiűritett, nézők előtt hermetikusan elzárt területen történő megtartása alkalmas lehet arra, hogy a megalapozott véleménynyilvánításhoz elengedhetetlen kommunikációs folyamatot hátrányosan befolyásolja (esetleg korlátozza). Ez pedig a véleménynyilvánítás szabadságához való joggal összefüggő visszásság közvetlen veszélyét is magában hordozná.”*³ Ezt a 2013-as jelentésből idézte, azóta új anyag nem jelent meg.

Dombos Tamás megjegyezte, hogy a Pride körüli rendőrségi kommunikáció visszásságairól is érdemes lenne beszélni. A közérkölc, közízlés és erre vonatkozó korlátozások, amelyekről

³ Forrás: <http://www.ajbh.hu/documents/10180/124842/gyulekezesijogi.pdf/9e675513-ca81-4b6b-b258-8aad57c604ca?version=1.0&inheritRedirect=true>

az ombudsman is megállapította, hogy jogellenesek voltak. Ezek szerencsére már nincsenek. Nagyon fontos lenne, hogy a rendőrség azt is kommunikálja, hogy ha valaki a Pride-on résztvevő emberekre támad, akkor bűncselekményt követ el és a rendőrség megfelelően fog ilyen esetekben a vonatkozó tényállás – közösség tagja elleni erőszak tényállása – miatt eljárni. Véleménye szerint ez nagyon hiányzik a rendőrségi kommunikációból. Nem csak arra van szükség, hogy elmondja a rendőrség, hogy mely utcákat fogja lezárni, hanem elmondani azt, hogy az, aki bűncselekményt követ el, azzal szemben a rendőrség a jogszabályok szigorával fog fellépni. Amit tesz, de ezt kommunikálni is kellene.

Dr. Völner Pál hangsúlyozta, hogy vannak olyan kommunikációk is, amelyek provokációt jelenthetnek.

4. Egyebek

Dr. Völner Pál elmondta, hogy a Háttér Társaságnak volt egy megkeresése az egységes nyomozóhatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikai rendszerben történő adatok rögzítésével kapcsolatban. Erre a kérdésre a Belügyminisztérium válasza ismertetésre kerül.

Dr. Bódi Judit, a Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztályának vezetője elmondta, hogy megkapták ezt a megkeresést és azóta érkezett egy újabb is. A bűnügyi statisztikai rendszert alapvetően a büntető eljárási törvény határozza meg. A Parlament elfogadta az új Büntetőeljárási törvényt, így már megkezdődött ennek a rendszernek a teljes átdolgozása, ami nem csak a Belügyminisztérium adatgyűjtése. Ez egy országos statisztikai adatgyűjtési programban lévő adatgyűjtés, amely a BM és a Legfőbb Ügyészség adatgyűjtéseként szerepel. A BM egyedül semmilyen változtatást nem tud eszközölni ebben az adatgyűjtésben. A Háttér Társaság által jelzett probléma valós, a felülvizsgálat során javításra kerül, amely már megkezdődött. Az érintett szervektől már várják a javaslatokat, hogy a KSH-nak össze tudják állítani és a 2018-as OSAP-ban már szerepeljen, és a törvény hatályba lépésére már működjön ez az új statisztikai rendszer. Visszautalt ez első napirendi pontban elhangzottakra jelezte, hogy az OBH felismerte, hogy elég szegényes az adatgyűjtési rendszere. Ezért van egy törekvés, hogy a bíróságot is csatlakoztassák az ENYÜBS rendszerhez, ennek érdekében tárgyalást folytatnak az OBH-val. Így nem kizárt, hogy a teljes rendszer átalakítás azt fogja eredményezni, hogy a feljelentés megtételétől a jogerős ítéletig lesznek adatok és ilyen módon a bíróság is kénytelen lesz mindenre adatot szolgáltatni, amire a nyomozati szakok megelőző részében adatgyűjtés történik. Jelezte, hogy leginkább a Legfőbb Ügyészségtől, de a többi közreműködő szervtől is érkezett jelzés arról, hogy szűkítsék le az adatgyűjtési tartalmakat és csak arra gyűjtsenek adatokat, amelyek valóban kriminalisztikailag fontos jellemzőket tartalmaznak. Ilyen módon például az elkövető-sértett kapcsolatok biztos benne fognak maradni a rendszerben, de például a családi állapot ki fog kerülni, mert nem releváns. A felülvizsgálat alatt rendezik a kódszótár problémát is, amelyet a Háttér Társaság jelzett.

Dr. Völner Pál megköszönte a teljes körű tájékoztatást. Az új Be. jövő júliustól lesz hatályos, akkora a statisztika is biztosan össze fog állni hozzá.

Dombos Tamás megjegyezte, hogy a Nemzeti Közszerológati Egyetem jelenleg részese egy európai uniós projekt megvalósításának, amely kifejezetten a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos adatgyűjtés reformjával foglalkozik, amelynek most volt egy workshopja. Elmondta, hogy az NKE megbízásából résztvevője ennek a projektnek. Felajánlotta a segítségét az ENYÜBS újraalkotásában, amennyiben van rá lehetőség, akár az NKE megbízásából, akár civil szervezetként. Vannak javaslatok a legjobb nemzetközi gyakorlatokon alapuló, a gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos szükséges adatok és adatgyűjtési standardokkal kapcsolatosan.

Dr. Völner Pál elmondta, hogy az Emberi Jogi Munkacsoport Titkárságán keresztül a következő ülés előkészítéséig szívesen fogadnak bármilyen javaslatot a napirendeket illetően. Megköszönte a részvételt és további hozzászólás hiányában berekesztette az ülést.

Hangfelvétel alapján készítette: Józsa Teodóra szakreferens
Látta: Szabó-Princz Viktória titkárságvezető
Jóváhagyta: Dr. Völner Pál parlamenti államtitkár